Oikeuskanslerinvirasto

Lausunto

11.08.2026

Asia: VN/16955/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle poliisilain 5 a luvun (siviilitiedustelu) muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksessä ehdotetaan poliisilain 5 a lukua muuttamista siten, että tiedustelumenetelmiä voitaisiin käyttää pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa ja niitä voitaisiin kohdistaa tällaiseen tilaan. Vastaavan kaltaisia säännöksiä on ehdotettu myös sotilastiedustelulakiin, jota koskeva esitysluonnos on samanaikaisesti lausunnolla.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annetussa laissa (330/2022) sotilastiedustelua, siviilitiedustelua ja tiedustelutoiminnan laillisuusvalvontaa koskevat asiat on keskitetty oikeusasiamiehelle. Tämän seurauksena kantelumenettelyssä tai muutoinkaan oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa ei lähtökohtaisesti nouse esille yksittäisiin tiedustelumenetelmien käyttöön liittyviä väitteitä tai havaintoja. Tiedustelutoiminnan osalta oikeuskanslerin laillisuusvalvonta kohdistuu ennen kaikkea tiedustelun ohjauksen ja valvonnan strategiseen tasoon osana ylimmän hallitusvallan käytön laillisuusvalvontaa.

Esityksessä ehdotetut muutokset ovat riippuvaisia Suomen perustuslain 10 §:n muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 50/2026 vp) hyväksymisestä, jonka käsittely on parhaillaan kesken eduskunnassa. Lausunnon antamista esityksestä vaikeuttaa se, että Suomen perustuslain 74 §:n mukaisesti perustuslainmukaisuuden valvontaa suorittava eduskunnan perustuslakivaliokunta ei ole vielä antanut mietintöään perustuslain muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä, johon esityksen toimivaltuudet kytkeytyvät. Vielä käsittelyn tässä vaiheessa en näe perustelluksi arvioida tarkemmin esitysluonnoksen suhdetta perustuslakiin tai yksityiskohtaisesti sen muutosesityksiä. Lopullinen esityksen arviointi suhteessa perustuslakiin voidaan tehdä vasta perustuslain muuttamista koskevan mietinnön pohjalta.

Yleisellä tasolla voi todeta esityksessä olevan kyse perusoikeuksien kannalta periaatteellisesti varsin merkityksellisistä muutoksista nykytilaan, sillä voimassa oleva laki kieltää tiedustelumenetelmien käytön pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa. Kyse on olennaisesta muutoksesta, jolloin on keskeisen tärkeää, että kotirauhan suojaan puuttumista tarkastellaan yksittäisten toimivaltuuksien edellytysten lisäksi riittävässä laajuudessa suhteessa perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin sekä arvioidaan toimivaltuuksien laajentamisen vaikutuksia oikeusturvatakeisiin ja päätöksentekomenettelyihin.

Nostan myös esille, että lausunnolla oleva esitys ei ole ainoa, joka nojaa perustuslain 10 §:n muutokseen, vaan samanaikaisesti on vireillä esitysluonnokset sotilastiedustelusta annetun lain muuttamiseksi ja rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Valmistelussa olisi aiheellista pohtia myös sitä, millä tavoin näiden esitysten yhteisvaikutusta kotirauhan suojaan kyetään arvioimaan.

Oikeuskansleri Janne Salminen

Esittelijäneuvos Juho Lehtimäki

Lehtimäki Juho
Oikeuskanslerinvirasto - Oikeuskansleri